Бярозка

№ 7/2013(1022)

◉ **Вераніка СОНІЧ**
«Дарогі становяцца вузейшымі, калі мы вырастаем...»

◉ **Ганна ШЫБУТ**
Самы добры ў свеце тата

◉ **Кацярына ЛЯСУН**
Яе чарговы дзень народзінаў

◉ **Ганна КАЛІНОЎСКАЯ**
Тутэйшая ідэнтычнасць

◉ **Святлана СМЫК**
Спявалі ля вогнішча піянерскія песні...

◉ **Ян МЯЛЬНІЦКІ**
Цудадзейнасць гістарычнай мастацкай мапы

◉ **Юлія СТРЫГА**
«Зрабі гучней!»

◉ **Ганна СТАРЫКОВІЧ**
Шукаючы — знойдзеш!

bjarozka@mail.ru
vk.com/club 34570145

«Дарогі становяцца вузейшымі, калі мы вырастаем...»

Я прыйшла ў гімназію № 10, дзе вучыцца «зорачка» **Ліза БАЖКО.** І высветлілася, што гэтая «зорачка» — усмешлівая, адкрытая, шчырая дзяўчына. Сама яна характарызуе сваю творчасць даволі сціпла: «Я пішу простыя і зразумелыя песні пра тое, што ведаю і бачыла». Але ў гэтым і ёсць талент, каб простымі словамі перадаць глыбокую думку і схаваныя пачуцці. З цікавасцю ўслухоўваюся ў кожны радок і дзіўлюся, як тонка і дакладна дзяўчына адчувае навакольную рэчаіснасць. Вось, напрыклад, урывак з аднаго спеву Лізаветы: «Гэта няцяжка: прызнацца, даць слова. Цяжка потым адказваць за словы. Слова, ты з дзеяннем рэдка знаёма, дзеянне нібы зусім не ведае цябе».

Дзяўчына сур'ёзна разважае пра такія каштоўнасці, як жыццё, сям'я, сяброўства: «Я хачу, каб у будучыні ў мяне была вялікая сям'я, у якой панавала б паразуменне паміж бацькамі і дзецьмі. А яшчэ не магу ўявіць сваё жыццё без сяброў. Часта яны бываюць бліжэйшымі за сваякоў».

Калі Лізавету наведвае натхненне, то нараджаюцца не толькі вершы і музыка, але і новыя словы. Напрыклад, ёсць у яе рэпертуары песня «Маражыццё».

Акрамя сваіх уласных твораў Ліза выдатна спявае каверы вядомых музыкантаў. На канцэрце, дзе і я мела радасць папрысутнічаць, па просьбе гледачоў яна выканала некалькі песень з рэпертуару Земфіры. Аднакласнікі, сябры, настаўнікі не толькі слухалі музычныя нумары, але і з задавальненнем распавядалі пра паненку з гітарай. Пяць гадоў таму Ліза разам з сяброўкамі прыйшла ў школьны клуб аўтарскай песні.

— У той час быў вельмі папулярны серыял «Ранеткі», — распавядае яе педагог Наталля Паўлюшчык. — І мая новая вучаніца вельмі хацела навучыцца граць на гітары, як дзяўчынкі з гэтай групы. Яна нават развучыла іх песню «Зіма» і выконвала яе. Можна лічыць, што гэта быў яе першы досвед.

І вось... Ліза ўсё вучылася, вучылася і стварала, стварала! Дзяўчынцы не раз ўсміхаўся поспех: яна стала пераможцай рэспубліканскага фестывалю патрыятычнай песні, раённага конкурсу аўтарскай песні «Спяваем разам з сябрамі».

«Дарогі становяцца вузейшымі, калі мы вырастаем...», — яе вершы блізкія і зразумелыя мне.

Вераніка СОНІЧ, 18 гадоў,
школа журналістыкі «Маладзік», Маладзечна,
фота Таццяны МУРЫЧЫНАЙ

Самы добры ў свеце тата

Сабачы брэх і віскатанне рэзка абудзілі мяне ў гэтую раніцу. Галава балела так, што хацелася выць разам з гэтымі сабакамі. У роце перасохла, перад вачыма ўсё плыло. Я ўзняўся з ложка і агледзеўся. Вакол былі драўляныя сцены, на падлозе ляжаў пыльны дыван, а насупраць мяне свяцілася маленькае акенца. І вось тут да мяне пачала вяртацца памяць. Я знаходжуся на лецішчы, а ўчора быў зусім дрэнны дзень. Я праваліў работу, над якой працаваў употай ад сям'і амаль што месяц, мяне звольнілі з працы, я моцна напіўся і пасварыўся з жонкай. Яна выгнала мяне з дому і давялося начаваць на лецішчы. Што рабіць далей? Думкі ў хворую галаву не ішлі... Толькі апаноўвала злосць, злосць на сябе і на ўвесь свет. Нават на Ганначку — маю маленькую пяцігадовую дачку. Чаму яна не заступілася за мяне?! Чаму глядзела, як на звера?!

Брэх на вуліцы то мацнеў, то сціхаў. Гэта мяне вельмі раз'юшвала. Што там робіцца? Заўсёды было ціха, а тут — як нечаканы ўраган. Трымаючыся за галаву, я павольна падышоў да акенца і глянуў у двор праз запыленае шкло. Праз дарогу стаяў вялізны дом. Раней ён быў закінуты і там ніхто не жыў, але цяпер каля яго стаялі машыны і хадзілі людзі. Яны ставілі агароджу, прыводзілі будынак у парадак, нешта насілі ў вялізных сумках і цягнулі за павадкі ў дом сабак. Сабак?!

Стук малаткоў, якімі забівалі слупкі ў зямлю, балюча аддаваўся ў маёй галаве. Я не вытрымаў і вырашыў пайсці разабрацца, што гэта там такое адбываецца. Глынуў вады, апрануўся і выскачыў з хаты.

Калі я зайшоў у дом, поўны брэху і злоснага кацінага шыпення, першым, хто трапіў мне на вочы, быў маленькі абдзёрты сабачка, які сумнымі вачыма глядзеў на мяне — у самую глыбіню душы. Я застыў на месцы на нейкую долю секунды. Трэба было знайсці чалавека, які ўсё гэта заварыў. У канцы калідора былі дзверы з шыльдачкай «Дырэктар». Туды я і зайшоў.

— Я вас слухаю, — сказала жанчына сталага веку ў светлым адзенні. Яна сядзела за сталом і запаўняла нейкія бланкі.

— Выбачайце за нахабства, але што гэта вы тут выробляеце такое?

Жанчына з цікавасцю на мяне паглядзела, адклала паперкі ўбок і запыталася:

— Як вас завуць, мужчына? І адкуль вы?

— Сяргей Міхайлавіч. Я ваш сусед, жыву насупраць... пакуль што. І я не разумею, што тут адбываецца.

— Тут адкрылі прытулак для жывёл, Сяргей Міхайлавіч. Тыдзень таму мы атрымалі дазвол на дзяржаўным узроўні. Гэта першы прытулак такога характару, — спакойна, але з гонарам адказала жанчына.

— Навошта ён патрэбен, гэты ваш прытулак? Жылі без яго добра і далей будзем жыць! — са злосцю сказаў я і падумаў, што такога суседства толькі мне і не хапала.

Жанчына нікольні не абурылася, толькі неяк дзіўна на мяне паглядзела і адказала:

— Вы ведаеце, колькі жывёл не маюць дома ў нашам горадзе? Людзі не клапоцяцца пра іх. Адстрэльваюць. Забіваюць! А гэта ж ЖЫВОЕ! Яны часам бываюць разумнейшымі за людзей і нашмат больш добрымі. Тут, у прытулку, мы будзем трымаць іх некаторы час, карміць, даглядаць і шукаць ім новых гаспадароў. Калі жадаеце, можаце ўладкавацца да нас на працу. Будзем удзячныя. Часу ў жывёл няшмат, і трэба спяшацца рабіць для іх дабро.

— Буду я яшчэ рабіць ім добра, калі ў самога праблем хапае, — сказаў я, развярнуўся і пайшоў дадому.

Прысеўшы на канапу, вырашыў, што трэба зноў выпіць, бо галаўны боль не даваў спакою. Але раптоўна ў мяне перад вачыма паўстала такая выява: маленькі абдзёрты сабачка з жаласлівым поглядам. Ён быццам маліў: «Дапамажыце мне!» Я ўспомніў сваю дачку, як яна плакала і прасіла: «Татачка, ну давай возьмем жывёлінку ў дом». Я ледзь не заплакаў сам. Слёзы гатовы былі пакаціцца па шчаках, але ад іх наўрад ці стала б лягчэй. Што робіцца ў гэтым свеце? Дзеля чаго мы ўвогуле жывём? Мы павінны рабіць дабро, а замест гэтага сварымся, злуемся, хлусім, забіваем... Так жа нельга! Сапраўды, «нашто ж на зямлі сваркі ды звадкі, боль і горыч, калі ўсе мы разам ляцім да зор?!»

Як звар'яцелы, я ўсхапіўся з канапы і бегма кінуўся ў прытулак. Я зразумеў: гэта само жыццё дае мне магчымасць нешта ў сабе выправіць, нешта наладзіць.

* * *

Праз тыдзень працы на новым месцы я вяртаюся дадому. Ды не адзін. У мяне на руках сядзіць рудое кацянятка — падарунак для маёй Ганначкі.

Дзверы ў кватэру адчыніла Зося, мая жонка. Яна моўчкі на мяне паглядзела, а я сказаў:

— Прабач мне, любая. Больш ніколі такога не будзе. Абяцаю табе.

— Я так сумавала, — яна распачала абдымацца.

З дзвярэй выбегла Ганначка і закрычала:

— Татачка, ты вярнуўся! Мне было так сумна без цябе!

— Дарагая мая, я так цябе люблю, ты — маё сонейка маленькае. Глядзі, каго я табе прывёз!

Дзяўчынка на момант здзівілася, потым запляскала ў ладкі, пацалавала мяне і ўзяла на ручкі маленькае кацянятка:

— Татачка...Ты самы добры тата ў цэлым свеце!

Як лёгка, аказваецца, зрабіць добрае, лёгка і важна!

Ганна ШЫБУТ

Яе чарговы дзень народзінаў

Прачнулася сонейка. За акном стаў праглядацца далікатны світанак. У пакоі ўсё яшчэ ўтульная цішыня. Цудоўны маленькі свет. У ім усё самае лепшае здараецца нечакана. Раптоўна шчасце накрывае хваляй і паглынае дарэшты.

— Добры дзень! — сказала Ліза сама сабе. Усміхнулася ў люстэрка і, скачучы, пайшла мыцца.

Вясновае паветра, якое трапляла ў кватэру з прыадчыненага акна, даравала празрыстую лёгкасць. Для поўнай карціны радасці не хапае надзіманага шарыка, ледзянца і дзвюх ахайна заплеценых кос.

Не здраджваючы сваёй звычцы хадзіць пешшу, Ліза выпраўляецца ўпрыгожваць свет усмешкай. Вуліцы паступова ажываюць. Чым бліжэй да месца працы, тым больш мінакоў. А вось і прыпынак «Праспект Незалежнасці». З аўтобуса выходзяць людзі. Мітусня, нервовыя воклічы: горад прачнуўся. Думкі перапыніў рэзкі штуршок у плячо, і ўсё, што было ў торбе, паляцела на асфальт. «Напэўна, чалавек вельмі спяшаецца, што нават прабачэння не папрасіў...»

У офісе Лізу сустрэў ахоўнік з шарыкам. Мала сказаць сустрэў — ён урачыста павіншаваў яе з днём народзінаў і пажадаў выдатна правесці дзень.

— Гэта ж трэба! Я і забылася, што ў мяне сёння свята! Велізарны дзякуй, Мікалай Мікалаевіч.

Лесвіца. Пяты паверх. Калідор. Падазроная цішыня. У сваім кабінеце яна пабачыла калег, якія акружылі ўвагай: віншаванні, падарункі... Нечакана падкраўся чарговы дзень народзінаў. Гэта нагода падумаць пра тое, што адбылося за апошні час, узважыць усё і... Смс прыйшла! «З днём народзінаў, дачушка! Рабі тое, што іншыя не хочуць рабіць, таму што праз дзень ты будзеш

рабіць тое, што іншыя не могуць!»

Праз хвіліну на экране мабільнага высвечваецца: «Выклікае Адзіны». Віншаванне ад каханага не прымусіла сябе чакаць. Усмешка не сыходзіла з твару Лізы да таго часу, пакуль не прагучала фраза: «Хутчэй за ўсё мы не ўбачымся». Ліза больш не чула нічога: ні тлумачэнняў, ні апраўданняў — усё гэта пралятала міма яе...

Частыя камандзіроўкі Канстанціна вучылі кахаць на адлегласці. Ліза жыла чаканнем іх сустрэч. Ён абяцаў, што ў яе дзень народзінаў будзе побач. Гэта быў бы лепшы падарунак... Крыўда. Расчараванне... Застыла ля акна. Тэлефон выпаў з рук. Шэра і пахмурна. Але гэта не параўнаць з тым ураганам, што быў унутры Лізы. Адцягнуцца ад сумных думак і супакоіцца дапамагла праца. Яе накрыла хваля крэатыву — дзяўчына цалкам аддалася творчасці. Увечары, развітаўшыся з калегамі, спускаецца ў фае. З галавы не выходзіць Косця: «Як ён мог так паступіць? Сапсаваць дзень. Ненавіджу цябе, Косця, і тваю працу!» І раптам... Цюльпаны! Ярка-жоўтыя і чырвоныя. Такога сюрпрызу яна ніяк не чакала. Косціна ўсмешка скрозь букет — так міла і кранальна. Якое задавальненне бачыць, што чалавек з такой жа радасцю, як і ты сам, ляціць у абдымкі. Самкнуліся рукі. Адчуванне водару яго парфумы і любімых цюльпанаў, цеплыня яго цела і пяшчота. Самкнуліся вусны...

...Лізу разбудзіў шарык, які лопнуў. Ён быў сведкам нядаўняга свята, а цяпер — усяго толькі шматок чырвонага колеру. Чаму ж ён лопнуў? Гэта засталося загадкай.

Кацярына ЛЯСУН, 18 гадоў, Магілёў

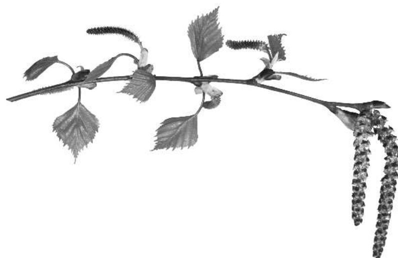

Тутэйшая ідэнтычнасць

Вядомы беларускі мастак, музыка і этнакультуролаг Тодар Кашкурэвіч распавёў пра свой шлях ад візуальнага мастацтва да музыкі, захапленне дудой, сучаснае беларускае мастацтва і пра дзядзьку з банцікам. Размова атрымалася надзвычай цікавай і насычанай разважаннямі.

— Вы нарадзіліся ў сям'і мастака, і, безумоўна, гэта на вас паўплывала. Але чаму вы абралі менавіта мастацтва, як прафесію? Ці быў гэта асэнсаваны выбар?

— Па-першае, я сапраўды пайшоў адразу па шляху маёй сям'і, майго бацькі. Разам з братам мы скончылі ўсе мастацкія школы, якія толькі можна: і вучылішча, і мастацкую акадэмію. У 80-х гадах нават рабілі гучныя акцыі авангарднага мастацтва. Але потым лёс склаўся іначай. Ад пэўнага часу я перастаў займацца мастацтвам у традыцыйным сэнсе (карціна, жывапіс, манументальнае, роспіс), але працягнуў займацца мастацтвам у іншых галінах. Гэта можна абазначыць, як культуралагічная дзейнасць. Мы з сябрам Сяргеем Сянько, філосафам і культуролагам, стварылі цэнтр этнакасмалогіі «KRYŬJA». Гэта цэнтр, які займаецца даследаваннем дахрысціянскай культуры Беларусі, яе этнічнай гісторыі, міфалогіі, а таксама ініцыятывамі ў плане музыкі, візуальнага мастацтва, дызайну і стылю. І гэты творчы кірунак стаў мне больш цікавы, чым жывапіс.

— Як і чаму вашу ўвагу прыцягнула менавіта дуда?

— Усё пачыналася ад самага простага. Калі яшчэ я быў маладым рамантыкам мастацтва візуальнага, тады я ўжо на нейкіх дудачках граў, і для мяне

гэты гук быў вельмі істотным. Былі выкладчыкі, якія мяне натхнілі рамантычна да народнай культуры, да хрысціянскай культуры Беларусі. Вось гадоў 10, 15, 20 я на гэтай дудачцы граў. Мне гэты гук патрэбны быў не менш, чым фарба і пэндзаль. І так сталася, што досыць даўно я пазнаёміўся з мастаком Алесем Ласём. Ён мастак-графік, але ад самага пачатку займаўся таксама і тэатральнай культурай. Ён быў першым, хто стаў рабіць батлейку і адраджаць народныя музычныя інструменты. Мы былі, з аднаго боку, мастакамі, а з другога — сімпатантамі народнай этнічнай культуры. А тут яшчэ мой знаёмы аднаўляў дуды і ліры. Для мяне гэта была вялікая інспірацыя. Я кажу: «Алесь, дапамажы. Хоць пару гукаў мне надудзі, каб я сыграў». Вось ён мне і дапамог. Даў мне першую школу ў вырабе інструментаў. Ну а потым сур'ёзна заняўся гэтай тэмай: вывучэннем дуды і дударскай традыцыі ў Беларусі, авалодаў гэтым інструментам. І для мяне жыць з гукам стала больш істотным і каштоўным, чым маляваць карціны.

— Кажуць, таленавіты чалавек таленавіты ва ўсім. Як вы лічыце, ці існуюць рэальныя межы паміж рознымі кірункамі мастацтва для сапраўднага мастака. Ці можа музыка не цікавіцца паэзіяй, а скульптар тэатрам?

Я ўдакладню, што справа не ў таленавітасці людзей, а ў выхаванні пэўнага тыпу мыслення, у адукаванасці. Парадокс, асабліва беларускай сітуацыі, у тым, што музыканты нічога не разумеюць у мастацтве візуальным, гісторыі мастацтва. Мастакі не ходзяць на канцэрцы, хаця ў нас выдатныя класічныя музыкі з кансерваторыі, з філармоніі, адмысловыя музыканты, літаратары таксама не цікавяцца візуальным мастацтвам. Для мяне, напрыклад, гэта факт вельмі моцнай дэградацыі беларускай культуры. Справа ў тым, што мастацтва ствараецца для ўсіх людзей, а не толькі для саміх сябе. Нават паміж нашымі мастацкімі цэхамі і тое ўзаемадзеяння няма. Тое ж самае пытанне, чаму фізікі не слухаюць музыкі, не ходзяць на выстаўкі, чаму чыноўнікі нашыя хутчэй пойдуць у казіно, ці ў які-небудзь клуб, а не на сапраўдны канцэрт? Гэта праблема нашай, скажам так, беларускай ментальнасці, ці таго культурнага зрэзу, які ў нас, на жаль, усталяваўся. Таму пытанне не ў таленавітасці людзей, якія вымушаны займацца мастацтвам у розных напрамках, а ў незадаволенасці тым, што гэта павінны былі зрабіць іншыя. Вось каб нехта зрабіў дуды і граў, я б не рабіў бы дуды, я б слухаў, каб нехта адрадзіў музыку аўтэнтычную, або зрабілі джаз-фолькавыя ці рок-фолькавыя праекты, я б хадзіў і слухаў, каб зрабілі доследы ў плане этнічнай культуры і міфалогіі, я б чытаў гэта. Але ўсяго гэтага няма, і я быў вымушаны заняцца ўсімі кірункамі. Канешне з калегамі, я ж не кажу, што сам. І вось не талент, а незадаволенасць ад таго, у якім свеце ты жывеш, вымушаюць займацца ўсім адразу.

— Як вы лічыце, чаго яшчэ не хапае беларускім мастакам і наогул мастацтву ў нашай краіне для таго, каб далей развівацца?

— Гэта не зусім правільнае пытанне, таму што беларускае мастацтва на вельмі добрым узроўні і мае высокі рэйтынг ва ўсходняй і цэнтральнай, заход-

няй Еўропе. Ёсць розныя кірункі: традыцыйнае і класічнае мастацтва, акадэмічнае, рэалістычнае і авангарднае. Усе яны развіваюцца. Тут да беларускага мастацтва пытанняў няма. Ёсць пытанне да таго, што гэтае мастацтва вельмі слаба рэзануе ў грамадстве. Праўда? Навошта трэба ствараць пэўныя мастацкія творы? Каб гэта ўплывала на фарміраванне, удасканаленне свядомасці людзей, грамадзян краіны. Калі звязкі гэтай няма, яно вельмі шмат робіць ухаластую.

— Які час вы лічыце самым удалым для беларускага мастацтва і чаму?

— Я скажу, што самыя моцныя рэчы ў мастацтве былі зроблены ў Беларусі ў 70—80-х гадах мінулага стагоддзя. Так, гэта быў савецкі час, савецкая дыктатура, як кажуць «застойныя часы». Тым не менш, можа, з-за неазадаволенасці ідэалогіяй, стылем, нацыянальнай палітыкай, але ўзнікалі розныя групы і персанальныя мастакі, якія стварылі вельмі дастойны вобраз краіны. Гэта ў кніжнай графіцы асабліва было відавочна. Яны стварылі беларускі стыль для ўнутранага ўжытку. За той час нам не сорамна. Цяпер усё змянілася. У нас вельмі шмат таленавітых сучасных мастакоў у розных галінах, скажам, у вядучых тэндэнцыях, але яны не працуюць на беларускі стыль. І калі ранейшыя мастакі стваралі пазнавальнасць нашай краіны, то маладыя сучасныя мастакі проста ўпісваюцца ў трэнды сусветнай культуры, не адлюстроўваючы, не рэалізоўваючы нічога свайго. У Італіі, Германіі ці Амерыцы гэтыя мастакі будуць непазнавальнымі. Мне асабіста гэта не цікава. Мая пазіцыя — стварэнне тутэйшай ідэнтычнасці: стылістычнай, архітэктурнай, дызайнерскай, вобразнай, музычнай. Стыль інтэрнацыянальны я лічу варожым для нашай краіны. І гэта ілюзіі, што мы будзем у Еўропе. Мы будзем там безаблічнымі. Я наадварот буду адстойваць заўсёды ідэнтычнасць і стылістычную своеасаблівасць гэтай краіны ў любых формах: ці гэта будзе візуальная культура, ці музычная. Але не думайце, што я нейкі рэтраград, які цягне ў лапці, ці ў XVIII стагоддзе. Не, гэта заўсёды будзе сучасна.

— А што з сучасных кірункаў музыкі вас цікавіць?

— Насамрэч, у музыцы адбываюцца вельмі цікавыя працэсы. Апрача ўсім вядомых трэндаў рокавай, папулярнай рускай, еўрапейскай і амерыканскай культуры, на самай справе ў свеце адбываюцца музычныя працэсы вельмі цікавыя і адметныя. Напрыклад, ужо распаўсюджаны стыль пост-фольковых па ўсёй Еўропе, рок-фолькавых, джаз-фолькавых, авангардных фолькавых праектаў. Электроніка ўжо дае таксама вельмі цікавыя прыклады. Іншая справа, што гэтая музыка існуе, яна вельмі моцная, але, на жаль, не створаны інстытуты, каб гэтую музыку папулярызаваць у нашай краіне. Гэтым ніхто не займаецца: ні дзяржаўныя СМІ, ні недзяржаўныя. Усе, умоўна кажучы, косяць бабло. Таму што круціць, скажам, рускую музыку ці рокавую, папсу ці еўрапейскую, за гэта будуць плаціць грошы. За сапраўдную, сур’ёзную музыку ніхто грошы не будзе плаціць. Таму нават і канцэрты не робяцца, таму ніхто і не прыязджае да нас.

— А як вы ставіцеся да электроннай музыкі?

— Я помню першыя электронныя праекты 80-х: быў такі нямецкі гурт Kraftwerk, які пачаў гэтую музыку рабіць. Потым вельмі прыстойны быў гурт, які і сёння існуе, Depeche mode. Пры ўсёй нежывой прыродзе гуку, але яны здолелі жывую эмоцыю тады ўжо даць. І на той час я маладзейшы быў намнога, мне падабалася. Канешне, з аднаго боку, уся гэтая «лічбавая культура» (электроніка, камп'ютары і г.д.), па вялікім рахунку, для мяне не можа ніколі стаць нечым святым і сакральным. З іншага боку, у сферы электроннай музыкі адбываюцца вельмі цікавыя эксперыменты, і яна, хочаш не хочаш, становіцца рэаліяй нашага жыцця. Нават мы з жонкай, жывучы ў хаце ў мястэчку, шэраг праектаў слухаем. Што цікава? Што электроніка электроніцы розніца. Самыя сучасныя электронныя кірункі займаюцца не электроннымі тэмбрамі, не электроннай фактурай і палітрай, а запісваюць розныя рэальныя фактуры, а потым кампануюць іх ўжо ў музычны твор. Гэта можа быць журчанне ручая, карканне вароны, шаргатанне саломы, сена, розныя галасавыя гукі, этнічныя. Вось і тут электроншчык ужо кампазітар, які мае ў сваім наборы гэтыя прыродныя рэчы, якія ён потым арганізоўвае ў пэўныя свае кампазіцыі. У гэтым плане я лічу, што мы назад не вернемся і гэта вельмі прадуктыўны кірунак.

— Зразумела, што ў кожнай творчай асобы некалі ўзнікаюць творчыя цяжкасці. Няма ідэй ці натхнення. Што ў такія часы надае вам моцы?

— Вялікая памылка лічыць, што мастак стварае, толькі калі ў яго ўзнікае натхненне (гэта такі дзядзька з банцікам вялікім), ці калі на яго анёлак нейкі прысядзе, у яго з'яўляецца натхненне на творчасць. Мой тата, Арлен Кашкурэвіч, заўсёды казаў, што мастацтва ў любой форме — гэта вельмі цяжкая праца. І гэтыя словы мяне закадзіравалі на ўсё жыццё, чым бы я ні займаўся. Няма чаго чакаць натхнення. Мастацтва, культура — гэта адказная, сур'ёзная і цяжкая праца. Ёй трэба проста займацца, як агарод капаць, пілаваць дровы, печку паліць. Ну, а калі зусім натхнення няма, тады сапраўды іду агародам займацца.

*Ганна **КАЛІНОЎСКАЯ***

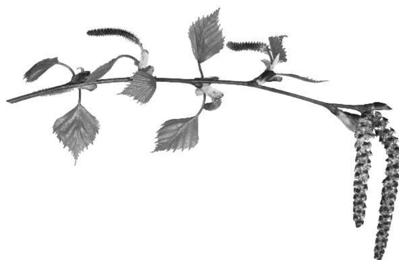

Спявалі ля вогнішча піянерскія песні...

А вы памятаеце, што калісьці ў свеце былі піянеры! Магутная, паважаная плынь. Не, вядома, не памятаеце, але ж чыталі, бачылі ў кіно, чулі. Усесаюзная піянерская арганізацыя імя У. І. Леніна была створана 91 год таму — 19 мая 1922 года. І ў выніку гэтага ў Савецкім Саюзе з'явілася новая прафесія — піянерважаты. Пра тое, як быць піянерважатай, мне распавяла Валянціна Філонава.

— Раскажыце, як вы прыйшлі да сваёй прафесіі.

— Я нарадзілася ў Талачыне, у 1950-м годзе пайшла ў першы клас. У вучобе нічым не адрознівалася ад сваіх аднакласнікаў, больш за ўсё любіла ўрокі фізкультуры. Калі стала больш дарослай, пачала займацца спортам сур'ёзней: удзельнічала ў спаборніцтвах. Памятаю, што нават на выпускны мне трэба было ехаць на рэспубліканскія спаборніцтвы па кіданні кап'я! Але ж, паразважаўшы, вырашыла, што выпускны — раз у жыцці, а спаборніцтвы яшчэ будуць. Увогуле, мне ўсе віды спорту даваліся лёгка. Настаўнікі пасля заканчэння школы раілі стаць спартсменкай, ды і ў самой душа да гэтага ляжала. Але ж калі перада мной сур'ёзна паўстаў выбар будучай прафесіі, то ад свайго захаплення — спорту — я адмовілася. Падумала, што спартыўная кар'ера ўсё ж занадта цяжкая для дзяўчыны. Потым даведалася, што ў школу патрабуюцца піянерважатыя. Параіўшыся з роднымі, прыйшла да высновы: мне гэтая прафесія падыходзіць.

— Якія мерапрыемствы вы арганізоўвалі, чым займаліся разам з піянерамі?

— Мы праводзілі спаборніцтвы сярод школ па зборы макулатуры і металалому, наша школа № 2 заўсёды была ў ліку пераможцаў. Былі канцэрты самадзейнасці, канцэрты: «А ну-ка, хлопчыкі!», «А ну-ка, дзяўчынкі!». Усе разам мы дапамагалі пенсіянерам і ветэранам вайны па гаспадарцы. Больш за ўсё падлеткі любілі паходы разам са мной: мы пешшу ішлі да вёскі Маляўка, там ставілі намёты, спявалі ля вогнішча піянерскія песні, ночылі там, а раніцою вярталіся дадому. Часта гулялі ў футбол. Я не ставіла сябе вышэй за вучняў, была з імі на роўных. І цяпер усміхаюся, калі ўзгадваю, як стаяла на варотах і крычала: «Бі!» Дзеці не адчувалі перавагі перад імі, я для іх заставаліся сябрам.

— Ваш піянерскі стаж — 37 гадоў. Ці не ўзнікала думкі за ўвесь гэты час змяніць працу? Ці не надакучвала адно і тое ж?

— Не, ні разу я не засумнявалася, што піянерыя — гэта не маё. Калі мне трэба было ісці на пенсію, то ўсе настаўнікі здзіўляліся: «Куды ты, такая маладая?» Вось я і засталася працаваць яшчэ на пяць гадоў. Непаразумення паміж мной і дзецьмі не ўзнікала ніколі. Нават цяпер, праз шмат гадоў, сустракаючы мяне, вітаюцца, узгадваюць, як іх у піянеры прымалі. Завуць мяне «наша важатая».

— А як развіталіся з дзецьмі, калі сыходзілі на пенсію?

— Спачатку цяжка было. Але потым я замяніла працу іншымі заняткамі, і добра стала.

— Што зараз робіце, знаходзячыся дома?

— Працягваю займацца спортам. Яшчэ калі працавала, прымала ўдзел ва ўсіх спаборніцтвах, была капітанам каманды настаўнікаў па валейболе. Часта сам старшыня журы пасля спаборніцтваў падыходзіў да мяне і казаў: «Еўдакімаўна, а ты ўсё такая ж маладая!» Аднак гады два ўжо не гуляю. Недалёка ад горада ў мяне ёсць лецішча, езджу туды на ровары. Мне прыемна, што пра мяне не забываюць — запрашаюць у школу. Але я не прыходжу.

— Чаму? Вам там сапраўды былі б вельмі рады!

— Чаму не прыходжу, нават не ведаю. То ў мяне не атрымліваецца, то проста не хочацца. Але жыццём школы цікаўлюся, заўжды чытаю раённую газету, бачу, што школа наша ідзе ў перадавых.

— На вашую думку, піянеры, з якімі працавалі вы, і піянеры, якія ёсць цяпер, моцна адрозніваюцца?

— Так, моцна! Я часта пытаюся ва ўнучкі, якія мерапрыемствы ў іх праходзяць, ці дапамагаюць яны старым. Нешта распавядае, але ўсё не так, як у нас было, не так сур'ёзна. Раней піянеры выконвалі кожнае даручэнне, для іх была важная дысцыпліна, яны сачылі за вучобай. Званне піянер раней было ганаровым, а цяпер страціла свой прэстыж.

— Калі б цяпер вам прапанавалі зноў стаць важатай, пагадзіліся б?

— Не, ужо няма той энергіі, якая была ў маладосці, і дзеці цяпер любяць тых, хто маладзейшы.

— Што б вы пажадалі чытачам?

— Мне 63 гады, але я не старэю душой, адчуваю сябе маладой. Пакуль я нешта ўмею, пакуль у мяне ёсць сілы, ёсць сэнс працягваць жыць! Хацелася б, каб людзі прымалі актыўны ўдзел у грамадскім жыцці, каб дарослыя падавалі сваімі паводзінамі прыклад дзецям і падлеткам. А дзеці і падлеткі, хацелася б, каб займаліся спортам!

Святлана СМЫК, 17 гадоў, Талачын,
фота з архіваў Валянціны ФІЛОНАВАЙ

Цудадзейнасць гістарычнай мастацкай мапы

Калі гаворым ці чуем слова «мапа», дык перш за ўсё ўяўляем нейкую графічную крыніцу, звяртаючыся да якой, маем мажлівасць атрымаць уяўленне пра месца знаходжання пэўнага аб'екта. Зрэдку можна пачуць такое цікавае спалучэнне слоў, як «мастацкая мапа». І тут ужо размова вядзецца пра мапу, на якой адметнасці пэўнай тэрыторыі падаюцца гледачу з дапамогай сродкаў выяўленчага мастацтва. На мастацкай мапе не проста кропка з пазначэннем назвы населенага пункта, а намаляваны лясы, горы, прадстаўнікі жывёльнага свету, гістарычныя постаці, помнікі архітэктуры, якія з'яўляюцца ўвасабленнем таго ці іншага месца. Па рацэ тут можа плыць човен, а на абшарах палёў працаваць земляроб. Такія мапы перш за ўсё маюць пачуццёва-эмацыйны характар.

Гістарычныя мастацкія мапы складаюць вельмі малую, але адмысловую частку. Гэта такія мапы, якія адлюстроўваць пэўную тэрыторыю ў канкрэтна вызначаны гістарычны перыяд. Ужо на працягу некалькіх гадоў я малюю менавіта такога кшталту мапы і, на мой погляд, працу гэтую можна лічыць вынаходніцка-даследчыцкай. Яна пачынаецца з вывучэння гістарычнага перыяду, аналізу меркаванняў даследчыкаў, у тым ліку і супрацьлеглых поглядаў, адсеву непатрэбнага матэрыялу і вызначэння неабходнага. А ў тых момантах, дзе гісторыя пакідае спрэчныя, нявызначаныя пытанні, альбо там, дзе з'яўляюцца так званыя «белыя плямы», на дапамогу прыходзіць уласная інтуіцыя. Напрыклад, гістарычныя крыніцы (малюнкі, гравюры) і сучасныя макетавыя выявы не захавалі вонкавага выгляду пэўнага месца («месцам» я буду называць горад) альбо мястэчка. Можа, ёсць выявы XVIII стагоддзя, але ж мне патрэбны

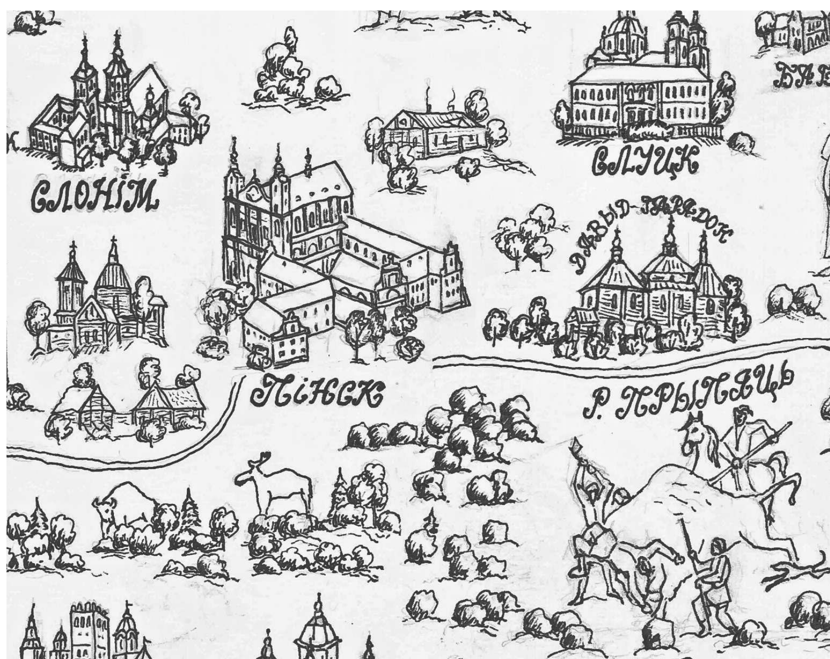

выгляд XIV ці пачатку XV стагоддзя. У гэткім выпадку сам малюю выяву замка ці месца, якім яно магло б быць, безумоўна, улічваючы архітэктурны стыль і тэхналогію будовы дадзенага гістарычнага перыяду. Няма сумневу ў тым, што прыдзірлівы гісторык можа «прычапіцца» да такой выявы, зыходзячы з асабістых поглядаў на тыя часы. Але што зробіш? Кожны мае права на ўласнае меркаванне, і чаму б не выслухаць яго слушную параду ці заўвагу?

Увогуле, стваральніку мастацка-гістарычнай мапы трэба быць вельмі асцярожным. Знешні выгляд месца XVI стагоддзя не павінен мець намаляваных пабудоў, дабудоў і перабудоў, якія адбыліся ў далейшыя часы, нават калі сёння яны засталіся адзінымі гістарычнымі адметнасцямі і гонарам жыхароў таго населенага пункта. А сярэднявечны рыцар не можа быць намаляваны ў вопратцы, якая з'явілася толькі праз трыста гадоў.

Такім чынам, праз эмацыйнае ўздзеянне, заварожваючы, мастацка-гістарычная мапа абуджае цікавасць да мінулага. Яна быццам бы дае магчымасць узняцца над зямлёю ў паветра і з вышыні акінуць вокам гістарычнае мінулае: дазнацца, якія былі дзяржавы, пазнаёміцца з вонкавым выглядам месцаў, замкаў, палацаў, стылем вопраткі...

Вельмі люблю мастацкія мапы!

Ян МЯЛЬНІЦКІ, малюнкі аўтара

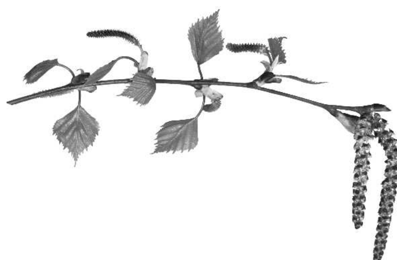

● **Дынамік**

«Зрабі гучней!»

Калі вы спытаеце, хто разумее мяне лепш за ўсіх, то ў адказ пачуеце — музыка. У кожнага яна свая. Гэта залежыць ад самога чалавека, ад яго ўнутранага свету. Музыка — гэта для мяне шлях, які мы выбіраем самі. Сваю перавагу я аддала рок-музыцы...

Цікавасць да гэтага стылю прыйшла сама па сабе. Напэўна, аднекуль з глыбіні душы ўзнялася. Справа ў тым, што ў дзяцінстве я была вельмі ціхай і сціплай дзяўчынкай, якую лёгка пакрыўдзіць. Але аднойчы я ўпершыню пачула гукі ў стылі «рок» і ўсвядоміла, што гэта тое, што зменіць мяне і маё жыццё. Усё так і здарылася. З часам з'явіліся новыя сябры-аднадумцы. Мы абмяркоўваем кожны новы спеў любімых рок-выканаўцаў і жывём, атрымліваючы асалоду ад кожнага дня. Гэтая музыка змяніла мяне цалкам, зрабіўшы больш моцнай і ўпэўненай, навучыўшы быць сабой і не баяцца выказваць уласнае меркаванне. У мяне з'явіліся мэты, да якіх настойліва іду. Дзякуючы рок-музыцы, я ўмею годна прайграваць і ўставаць з каленяў пасля няўдач. І больш за ўсіх у гэтым мне дапамагае музыка майго улюбёнага гурта Louna.

Калектыў складаецца з пяці музыкантаў: вакалістка Лу (Лусінэ Геваркян), басіст Віт (Віталь Дземідзенка), гітарысты Рубэн Казар'ян і Сяргей Панкрацьеў, а таксама бубнар Пілот (Леанід Кінзбурскі). Гэтыя таленавітыя людзі сабраліся разам, «каб не толькі зараджаць слухача сваёй музыкай, але і прымушаць думаць». Яны адкрыта выказваюць свае разважанні ў песнях і закранаюць тэмы, якія хвалююць увесь свет: воля, роўнасць, братэрства, каханне... Да прыкладу, спеў «Супраць усіх». У ім пратэст перадаецца праз вобраз сучаснага маладога чалавека, у якога былі свае мары, але, убачыўшы бруд і жорсткасць навакольнага свету, ён ідзе вайной супраць усіх і змагаецца за сваё меркаванне.

Творчасць гурта складана аднесці да нейкіх пэўных жанравых азначэнняў і штампаў. Па меркаванні ўдзельнікаў калектыву, «гэта самабытная і незвычайная сумесь з альтэрнатыўнага рока, пост-гранжа і панка, запраўленая ўсходняй этнікай і даведзеная да кіпення адкрыта вострымі тэкстамі ў пранізлівым

выкананні Лу. Па-сапраўднаму новае музычнае адлюстраванне навакольнай рэчаіснасці».

Яшчэ больш захапляцца гэтым калектывам я стала пасля наведвання іх канцэрта. Louna прадстаўляла свой новы альбом «Час Х», у які ўвайшлі лепшыя кампазіцыі: «Жэсты», «Людзі глядзяць уверх», «Мама», «Ноч, дарога і рок», «Штурмуючы нябёсы». Дзіўна, але клуб быў перапоўнены прыхільнікамі рознага ўзросту. Як толькі гурт выйшаў на сцэну, публіка проста запалала захапленнем. Колькі эмоцый і адрэналіну выканаўцы перадалі праз сваё выступленне мне і астатнім гледачам! Музыканты не толькі зараджалі велізарнай энергетыкай. У той вечар усе мы былі адной вялікай сям'ёй. Прыхільнікі перадавалі сваю любоў праз захапляльныя слэмы, а рок-калектыў цешыў нас жывым голасам, усмешкамі, музыкай, якая прымушае сэрца біцца мацней.

Выступленне, якое адбылося 23 мая 2009 года ў маскоўскім клубе «Кропка», лічыцца датай афіцыйнага дня нараджэння групы Louna. Пасля гэтай падзеі ў іх з'явілася мноства адданых прыхільнікаў. У хуткім часе на тэлеканале A-one адбылася прэм'ера дэбютнага відэакліпа на песню «Армагедон», а сам калектыў быў уключаны ў спісы намінантаў прэміі RAMP (Rock Alternative Music Prize) у намінацыі «Адкрыццё года», у якой і стаў пераможцам.

Дэбютны альбом «Зрабі гучней!» (2010) выклікаў велізарную цікавасць публікі нестандартным музычным матэрыялам і яркай выяўленай сацыяльнай пазіцыяй музыкантаў. Вялікую ўвагу калектыў надае магутнаму гучанню і моцнаму зместу тэкстаў.

У далейшым Louna набыла вялікую папулярнасць у музычным асяроддзі і выступала ў якасці хэдлайнера на розных рок-фэстах, такіх як «ExtremeGirlzzFest» (2009), «MetalSummerFest» (2010), «Суседні свет» (2010), «Нашэсце» (2011—2012), «Kubana» (2011—2012) і іншых. У пачатку сакавіка гэтага года падзеяй стаў выхад live-відэакліпа на песню «Прачніся і спявай!».

Варта адзначыць, што калектыў малады і спачатку быў зусім малавядомы. Але дзякуючы сваёй настойлівасці і жаданню працаваць, музыкі заваявалі шматлікія вяршыні і не збіраюцца спыняцца. Мы, прыхільнікі іх творчасці, будзем з нецярпеннем чакаць новых неспадзевак ад каманды і падтрымліваць у хіт-парадах. Варта пажадаць ім поспехаў, цярпення і больш рока ў душы!

Юлія СТРЫГА,
школа журналістыкі «Маладзік», Маладзечна

Шукаючы — знойдзеш!*

Аповесць

На зваротным шляху Косцік ціха спытаў:

— А ці можна мне схадзіць да лесу, раптам дуб зноў з'явіўся?

— Вядома ж! Калі хочаш, давай я з табой прайдуся.

— А можна, я адзін?

Ксёндз кіўнуў. Ён разумеў, што дзіця сумуе па бацьках, і ніякае, нават самае добрае стаўленне, не зможа замяніць яму родных людзей. Каля дарогі, якая вядзе да касцёла, іх шляхі разышліся, каб потым зноў злучыцца. Дуба на ўскрайку не аказалася, нават пруціка. Нічога. Косцік моўчкі пастаяў каля таго месца. Было ціха і сыра. У паветры пахла дажджом, гнілым лісцем і адзінотай. Усё вакол поўнілася засмучэннем паміраючай прыроды. Косцік прысеў на пень, які ў яго свеце стаяў насупраць дуба. Разважаючы, паддаўся пануючым вакол роспачы і адзіноце, пачаў шкадаваць сябе.

Але засняжыла. Павольна Косцік пайшоў да касцёла. Ксёндз у гэтым свеце быў адзіным блізкім яму чалавекам. Тым больш, што яны збіраліся схадзіць у Куль зноў, за пакупкамі для школы. Але калі падышоў да касцёла, Косцік вырашыў у яго не заходзіць, а абысці вакол.

Буйнымі камянямі была выкладзена дарожка, па баках якой летам, мабыць, раслі кветкі. За касцёлам, прама насупраць алтара, знаходзіліся дзве акуратныя магілы з масіўнымі помнікамі. Косцік згадаў, што ў дзевяностых там нічога не засталося, таму падышоў бліжэй, каб прачытаць. На адным, чорным, яркімі пазалочаным літарамі было напісана: «Андрэй Разоўскі». Памёр Разоўскі зусім нядаўна і пражыў шмат гадоў. На другім (ён і выглядаў старэйшым) імя сцерлася практычна цалкам, можна было толькі разабраць некаторыя асобныя літары і дату смерці — канец XIX стагоддзя. Косцік здзівіўся, убачыўшы ўсяго дзве магілы. Ён чамусьці думаў, што ксяндзы павінны жыць тут да самай старасці і паміраць у гэтым месцы. «Як памрэ тут ксёндз Павел?» — раптам закруцілася ў галаве няпрошаная думка.

Забыўшы пра помнікі і тугу, Косцік пабег у касцёл, у захрыстую. Ды так хутка, як быццам ад гэтага залежала чыёсьці жыццё.

Ксёндз Павел нізка схіліўся над сталом і нешта пісаў. Калі Косцік увайшоў, ён адарваўся ад свайго занятку, загарнуў сшытак, прыбраў пяро і чарніліцу

---

* Працяг. Пачатак у № 2, 3, 4, 5, 6 за 2013 г.

(рабіў ён гэта ў поўнай цішыні і задуменнасці), а потым звярнуўся да хлопчыка:

— Ты гатовы пайсці са мною зноў?

Косцік паслухмяна кіўнуў. У яго раптам зноў узняўся настрой, сумныя думкі зніклі, засталася толькі радасць ад таго, што ён бачыць ксяндза.

І зноў яны ішлі па мокрай дарозе, зноў вярнуліся ў Куль, прайшлі міма школы і накіраваліся ў краму, дзе ксёндз купіў хлопчыку ўсё неабходнае, пра што казаў дырэктар.

Увечары Машы ў касцёле не было, і як бы Косця сябе не адгаворваў, ён усё роўна засумаваў з-за гэтага. Сумаваў і яго дзед Сяргей. Пазней хлопцы пачулі ад ксяндза Паўла, што Маша сур'ёзна захварэла, і яе доўга не будзе.

На наступную раніцу Косцю абудзілі на досвітку. Ён спешна апрануўся і выйшаў на вуліцу памыцца. На двары было цёмна, а скрозь шмат снегу. Да таго ж холадна, вельмі холадна. Вярнуўшыся ў дом, ён узяўся за сняданак разам з ксяндзом Паўлам. Затым склаў у палатняны мяшэчак незнаёмыя прыналежнасці, цёпла апрануўся ў чыесьці рэчы (выбіраць не даводзілася, усё прынесла Косціна прабабуля, і на тым дзякуй, са сваіх рэчаў быў толькі цёплы швэдар) і па змёрзлай вясковай дарозе ўслед за астатнімі дзецьмі накіраваўся ў школу. Па шляху яго ніхто не чапаў. Хлопчыкі, нават знаёмыя яму, ішлі групкамі і размаўлялі між сабой, так што да школы ён дабраўся ў звыклай адзіноце.

На парозе, як і дзень таму, стаяў дырэктар, усміхаўся і званіў у званок. Калі Косця прайшоў у дзверы і павітаўся, усмешка з твару дырэктара знікла. Ён адказаў кіўком, а затым доўга глядзеў хлопчыку ўслед, забыўшыся пра званочак. Праз паўхвіліны, калі амаль усе былі ў класах і распраналіся, дырэктар апамятаўся, апошні раз пазваніў і зачыніў дзверы. У калідоры Піцірым Уладзіслававіч узяў Косціка пад локаць і моўчкі павёў. Вось яны мінулі першы, другі, трэці класны пакой. Косцік падумаў, што дырэктар вядзе яго да сябе, але каля чацвёртых дзвярэй яны спыніліся і, прапусціўшы наперад дзяцей, якія спазняліся, прайшлі следам. Усё сваё свядомае жыццё Косцік правучыўся ў нармальнай каменнай школе з вялікімі вокнамі, прасторнымі класамі і звычайнымі, зразумелымі кожнаму школьніку канца XX стагоддзя, умовамі. Тут жа было ўсё надварот. Вельмі нізкія столі, некалі фарбаваныя ў белы колер, а цяпер месцамі цёмныя. На столі мацаваліся дзве вялікія газавыя лямпы, якія і асвятлялі клас. На сценах ніякіх шпалераў — голыя бярвенні. На той сцяне, што насупраць вокнаў, — доўгая вешалка,

на ёй вісяць паліто і шапкі вучняў класа. На двух нізенькіх вузкіх акенцах — фіранкі, хоць і чыстыя, але, здаецца, вельмі старыя, таму што не беласнежнага, а шэра-блакітнага колеру. Парты — грубыя нізкія сталы праз увесь клас, а за імі — лаўкі. Усяго тры такіх сталы, якія стаяць адзін за адным. За кожным сталом — чатыры чалавекі. За самай апошняй партай — два хлопчыкі. Перад кожным вучнем — чарніліца. Справа, у першага невялічкага акенца, за якім прачынаўся лістападаўскі світанак, — грубы стол і стул. Каля стала — настаўніца ў доўгай цёмнай спадніцы, белай кашулі, цёплай грубай кофце і ў вялікіх нязграбных ботах, падобных да мужчынскіх. Валасы прыбраны ў жмут і абвязаны рознакаляровай хусткай — адзінай яркай плямай ва ўсім абліччы настаўніцы. Нават твар яе адпавядаў надвор'ю і Косцінаму настрою. Ды і настрою ўсіх вакол. Дзеці глядзелі на дырэктара і новага хлопчыка хмура і недаверліва.

Аднак Піцірыма Уладзіслававіча твары дзяцей, здавалася, зусім не хвалявалі. Дырэктар адпусціў Косцін локаць і ветліва прамовіў:

— Добрай раніцы, дзеці.

— Добрай раніцы, таварыш дырэктар, — адгукнуліся невясёлыя галасы.

— Можаце садзіцца. А цяпер дазвольце прадставіць вам новага вучня вашага шостага класа. Яго завуць Косця Сквароўскі. Прыехаў ён здалёк, нашых нораваў не ведае, так што не крыўдзіце яго. Спадзяюся, усё ў вас будзе добра.

Косцік агледзеў дзяцей. Двух з іх ён ужо ведаў — гэта яго будучы дзед Сяргей Сквароўскі, побач з ім сядзеў бялявы і худы Антоній Костка. Астатніх Косцік бачыў упершыню. Усе пачалі па чарзе прадстаўляцца.

— Юзэф Мельжыч, вёска Кавальчукі.

І Косцік згадаў, што бачыў твар гэтага хлопчыка ў акне, калі заходзіў у дом да сваёй прабабулі. Хлопчык неяк хітра паглядзеў на новенькага, таксама, відаць, прыгадаў, што бачыў яго аднойчы. Выглядаў ён добра. Чыста апрануты, худы, але ў той жа час з ружовым румянцам на шчоках. Вочы блакітныя, прыгожыя, нос прамы, губы пухленькія, чырвоныя. І голас звонкі. Вымавіў усяго некалькі слоў, а ўсе дзяўчынкі, якія былі ў класе, як па камандзе паглядзелі на яго. Такога больш не паўтаралася ні з кім. Увогуле, вельмі прыгожы хлопчык. І хітры. Косцік адразу гэта адчуў. А брат, Уладзік, зусім да яго не падобны: маленькі, пухленькі, праўда, таксама сімпатычны, але добры, з прыемнай усмешкай на вуснах.

— Сяргей Сквароўскі, вёска Кавальчукі.

«Дзед усё ж такі», — падумаў Косцік і ў душы пацяплела.

— Антоній Костка, вёска Кавальчукі.

Хлопчык усміхнуўся. За два дні знаёмства гэты худы хваравіты Антоній прывязаўся да Косціка і не хацеў для яго нічога дрэннага. Косця ў адказ не ўсміхнуўся, але ледзь прыкметна кіўнуў. Падобна на тое, што Антоній тут быў самым малодшым. Што самым маленькім, дык гэта дакладна.

— Рыгор Цыбулька, вёска Ліпкі, — назваўся даўгалыгі хлопец, які не вымаўляў «р».

У яго былі чорныя валасы, шэра-блакітныя вочы, грубы нос бульбінай, буйныя губы, шырокія плечы, вялізныя далоні. Ён не ведаў, куды падзець вялікія кулакі, і вадзіў імі па сваёй частцы парты. Не хацелася б выпрабоўваць на сабе моц гэтых кулакоў.

— Ганна Верасковіч, — амаль праспявала танюсенькім голасам высокая моцная дзяўчынка з доўгай русай касой.

Сімпатычная, але для поўнай карцінкі прыкладнай спагадлівай дзяўчынкі не хапала ўсмешкі. Вусны так і засталіся нерухомымі. Толькі выпусцілі словы і зноў сплюшчыліся. Косцік ужо ўзмок, стоячы ў пазычаным паліто і шаліку. Але знаёмствы працягваліся. Яны ішлі адзін за адным, але хлопчыку здалося, што мінула не менш пятнаццаці хвілін.

— Алена Праўдава, вёска Кавальчукі.

Вельмі падобная з братам знешне. Нават валасы кароткія. Мабыць, такая ж разумная, спагадлівая і дысцыплінаваная. І вочы прыгожыя... Але думкі давялося перапыніць. Прадстаўляўся наступны вучань.

— Макараў Гена, вёска Куль.

Не паспеў ён дагаварыць, як Юзэф Мельжыч павярнуўся і сказаў:

— Ніякі ты не Гена, а Гвідон.

Хлопчык, якога абазвалі Гвідонам, нічога не адказаў, толькі пачырванеў і ўтаропіўся ў парту. Настаўніца нахмурылася:

— Давайце далей, а то трэба пачынаць урок.

— Пётр Якаў. Вёска Куль.

Тоўсты хлопчык, з вялікімі блакітнымі вачыма і пушыстымі вейкамі. Падобна на тое, што не злаславы.

— Яна Гнацько, вёска Ліпкі.

Маленькая дзяўчынка з доўгай касой. І так міла ўсміхнулася, што Косцік не вытрымаў і ўсміхнуўся ў адказ.

Нарэшце, чарга дайшла да апошняй парты, дзе сядзелі двое хлапчукоў. Там, відавочна, давядзецца сядзець і Косціку.

— Уладзік Яроўскі, вёска Куль.

Высокі моцны хлопец з квадратнай сківіцай і такімі ж магутнымі, як у Рыгора, кулакамі. А побач з ім худы малец у акулярах і кучаравымі валасамі, кручкаватым носам дыззяючай усмешкай:

— Уладзімір Хіхштэйн.

— Яшчэ ёсць адна вучаніца, Марыя Паўлоўская, але яна пакуль хварэе, —

прамовіла настаўніца пасля таго, як назваўся Валодзя. «Ці не тая самая Марыя?»

— А цяпер, Косця, распранайся і сядай за апошнюю парту. Падручнікі я прынясу табе на перапынку, — сказаў дырэктар, ды такім салодкім голасам, што Косцік успомніў, як аднойчы ён з’еў дванаццаць эклераў.

І слодыч гэтая стаіць у горле, і не прыглушыць яе нічым.

Давялося паслухацца дырэктара. Косцік распрануўся, сеў за стол, з палатнянага мяшэчка дастаў усе прылады і падрыхтаваўся слухаць. А настаўніца пачала ўрок. Аказваецца, першай была матэматыка. Усё выкладалася так проста і элементарна, што неўзабаве Косцік засумаваў. Падобныя задачы яны рашалі яшчэ ў трэцім класе. На карычневай дошцы крэйдай Інэса Валер’еўна напісала ўмовы трох задач. Аднакласнікі з напружанымі тварамі думалі над рашэннямі. Заўважыўшы, што новы вучань нічога не робіць, Інэса Валер’еўна падышла паглядзець, у чым справа. Якое ж было яе здзіўленне, калі яна ўбачыла, што Косцік усё рашыў.

— Ты проста разумнік! Хлопцы, давайце жывей, Кастусь Сквароўскі ўжо ўсё рашыў.

Ніхто з дзяцей не ўзяўся за рашэнне з новай сілай, наадварот, усе адарваліся ад занятку і паглядзелі на новенькага. Асабліва непрыемна было лавіць на сабе погляды двух здаравякаў: Рыгора Цыбулькі ды Уладзіка Яроўскага. Калі цішыня зацягнулася, раптам раздаўся танюсенькі галасок Валодзі Хіхштэйна:

— Дык і што? І я даўно рашыў!

«Ага, ёсць усё-такі яшчэ адзін разумнік», — падумаў Косцік і ў душы ўзрадаваўся.

У наступны раз будзе знарок рашаць больш павольна, каб яўрэйчык рашыў хутчэй.

Але настаўніца зноў усё сапсавала. Яна падышла да Валодзі, паглядзела рашэнні і прамовіла:

— Рашыць, канешне, рашыў, ды няправільна. А вось Косця — правільна!

Цяпер і мясцовы разумнік глядзеў на яго з нянавісцю. І толькі двое не азіраліся на Косціка: Сяргей Сквароўскі (шчырае дзякуй дзеду) і Антоній Костка. Інэса Валер’еўна паглядзела на насценны гадзіннік, якія вісеў справа ад дошкі, і з трыумфам паведаміла:

— У вас засталося сем хвілін. На перапынку рашаць не дазволю. Схіліцеся над сшыткамі.

Потым яна падышла да Косціка і забрала ў яго сшытак. Тым часам за акном пасвятлела. Хмары, праўда, усё роўна хадзілі па небе і не спрыялі добраму настрою, але на душы на некаторы час зрабілася весялей, бо на вуліцы зусім прачнуўся дзень.

— Падыдзі сюды!

Косця ўстаў з-за стала і накіраваўся да настаўніцы. Паглядзеў у адкрыты сшытак і ўбачыў там вялікую пяцёрку.

— На першы раз, — зашаптала яна, — за твой розум я дарую ўсе гэтыя кляксы. Але калі будзеш рабіць хатняе заданне, будзь, калі ласка, больш акуратны.

Ганна СТАРЫКОВІЧ
Працяг у наступным нумары